

Αρ.ΣΕ: 1546-24

4 Απριλίου 2024

Πρόεδρο
Κοινοβουλευτικής Επιτροπής
Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Ίσων Ευκαιριών μεταξύ Ανδρών και Γυναικών

Κοινοβουλευτική Επιτροπή
Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Ίσων Ευκαιριών μεταξύ Ανδρών και Γυναικών
Δευτέρα, 8 Απριλίου 2024 και ώρα 10.00 π.μ.

B. Συζήτηση θεμάτων εγγραφέντων με τη διαδικασία του αυτεπαγγέλτου (Κανονισμός 41Α):

- 10.40 π.μ. - Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά θύματα γονικής αποξένωσης και επιβαλλόμενες διαδικασίες από το κράτος για την προστασία τους.
(Αυτεπάγγελτη εξέταση έπειτα από εισήγηση της κ. Ειρήνης Χαραλαμπίδου)
(27.6.2022)
(Αρ. Φακ. 23.04.039.160-2022)
Συνέχιση της συζήτησης.
(Η συζήτηση θα επικεντρωθεί στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά θύματα της γονικής αποξένωσης καθώς και οι γονείς θύματα που υφίστανται τη γονική αποξένωση.)

Αναφορικά με το πιο πάνω θέμα, η Συμβουλευτική Επιτροπή Πρόληψης και Καταπολέμησης της Βίας στην Οικογένεια (ΣΕΠΚΒΟ) στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της σύμφωνα με τον περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμο του 2000 (119(I)/2000), σας υποβάλλει τ' ακόλουθα:

Ο όρος «γονική αποξένωση» έχει συνδεθεί στενά με τα ζητήματα γονικής επιμέλειας και επικοινωνίας, θέμα που απασχόλησε ξανά στο παρελθόν την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Ίσων Ευκαιριών μεταξύ Ανδρών και Γυναίκων, και πιο συγκεκριμένα, στις 04/11/2019 και 19/09/2022.

Ο εν λόγω όρος στερείται ερευνητικής/ ακαδημαϊκής αξιοπιστίας και συχνά χρησιμοποιείται ως εργαλείο κατάχρησης και αποπροσανατολισμού σε υποθέσεις βίας κατά των γυναικών/ ενδοοικογενειακής βίας, όπου ο βίαιος πατέρας εκμεταλλεύεται τα γονικά δικαιώματα επιμέλειας και επικοινωνίας με τα παιδιά του για να συνεχίσει να ασκεί βία, εκφοβισμό και έλεγχο στη μητέρα, μετά το χωρισμό/ διαζύγιο. Η γονική αποξένωση είναι δύσκολο να προσδιοριστεί λόγω του αμφισβητούμενου χαρακτήρα της. Ο όρος γενικά κατανοείται, ως τις ενέργειες του ενός γονέα να εμποδίσει τη συνεχή σχέση του παιδιού με τον άλλο γονέα. Αδιαμφισβήτητα, στο πλαίσιο ενός συγκρουσιακού χωρισμού/ διαζυγίου, οι γονείς συμπεριφέρονται καταχρηστικά και εμπλέκουν/ εργαλειοποιούν σε όλη αυτή τη διαμάχη τα παιδιά τους. Αυτή είναι η μία πραγματικότητα. Υπάρχει όμως και μια άλλη πραγματικότητα, όπου πολλοί γονείς που κατηγορούνται για αποξένωση είναι μητέρες που βιώνουν έμφυλη/ ενδοοικογενειακή βία. Οι συνέπειες μπορεί να είναι σοβαρές ή και καταστροφικές για τα παιδιά, αν σ' αυτές τις υποθέσεις το δικαστήριο αποφασίσει ότι απαιτείται η επικοινωνία με το βίαιο πατέρα.

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι, ο αντίκτυπος της έμφυλης/ ενδοοικογενειακής βίας στα παιδιά, αποτελεί θέμα που έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον ευρωπαϊκών/ διεθνών οργανισμών/ θεσμών όπως είναι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο της Ευρώπης και της Ειδικής Εισηγήτριας για την Βία κατά των Γυναικών και Κοριτσιών των Ηνωμένων Εθνών:

- Στις 14 Ιουλίου 2017, η CEDAW¹ εξέδωσε τη Γενική Οδηγία Αρ.35 (2017)² σχετικά με τη βία κατά των γυναικών, επικαιροποιώντας τη Γενική Οδηγία Αρ.19, τονίζοντας ότι, η βία κατά των γυναικών πρέπει να λαμβάνεται πάντα υπόψη στις υποθέσεις επιμέλειας και δικαιωμάτων επίσκεψης των παιδιών.
- Στις 31 Μαΐου 2019, η διεθνής πλατφόρμα εμπειρογνομόνων στον τομέα της βίας κατά των γυναικών και των δικαιωμάτων των γυναικών, εξέδωσε ανακοίνωση ότι η βία κατά των γυναικών οφείλει να αποτελεί βασικό παράγοντα στον καθορισμό της γονικής επιμέλειας των παιδιών.
- Στις 6 Οκτωβρίου 2021, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέδωσε Ψήφισμα σχετικά με τη διασύνδεση της βίας κατά των γυναικών/ ενδοοικογενειακής βίας με τις υποθέσεις γονικής επιμέλειας/ επικοινωνίας, τονίζοντας τη διασφάλιση της αρχής του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού (2019/2166(INI))³. Συγκεκριμένα, το εν λόγω Ψήφισμα, μεταξύ άλλων, καταδίκασε τον όρο Γονική Αποξένωση ο οποίος χρησιμοποιείται καταχρηστικά από τους πατέρες δράστες με στόχο τη συνέχιση της βίας με εκφοβισμούς/ καταναγκαστικό έλεγχο, στις μητέρες θύματα βίας και τα παιδιά τους, ακόμα και μετά το χωρισμό/ διαζύγιο. Επίσης, σημαντική ήταν η Παρατήρηση 33 του Ψηφίσματος για την επιτακτική ανάγκη διασύνδεσης των ποινικών και αστικών υποθέσεων που αφορούν την έμφυλη/ ενδοοικογενειακή βία.

¹ UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW)

² https://www.right-to-education.org/sites/right-to-education.org/files/resource-attachments/CEDAW_C_GC_35_8267_E.pdf

³ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0406_EN.html
https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0406_EL.pdf

- Στις 13 Απριλίου 2023, η Special Rapporteur on Violence against Women, its causes and consequences, Reem Alsalem, υπέβαλε έκθεση στο Συμβούλιο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην οποία καταδικάζει τη χρήση της ψευδοεπιστημονικής έννοιας της “γονικής αποξένωσης” και συναφών εννοιών, σε δικαστικές υποθέσεις για την επιμέλεια, καταδεικνύοντας τους κινδύνους που επιφέρει στην προστασία των ανήλικων θυμάτων και των μητέρων τους, σε υποθέσεις έμφυλης/ ενδοοικογενειακής βίας.
- Στις 19 Σεπτεμβρίου 2023, οι τρεις Special Rapporteurs: the Special Rapporteur on violence against women and girls, its causes and consequences, Reem Alsalem, the Special Rapporteur on the sale, sexual exploitation and sexual abuse of children, Mama Fatima Singhateh, και the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Alice Jill Edwards, εξέδωσαν κοινή επιστολή/ ανακοίνωση προς όλα τα κράτη μέλη της Σύμβασης της Χάγης, όπως δώσουν προτεραιότητα στα θέματα επιμέλειας παιδιών και τη διασύνδεση τους με την έμφυλη/ ενδοοικογενειακή βία.

Υπενθυμίζεται ότι, η Κυπριακή Δημοκρατία κύρωσε την Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης με νόμο το Νοέμβριο του 2017 (Ν. 14(III)/2017), και ακολούθως ψηφίστηκε ο περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και περί Συναφών Θεμάτων Νόμος του 2021 (Ν. 115(I)/2021). Το Άρθρο 31(2) «Κηδεμονία, δικαιώματα επικοινωνίας και ασφάλεια» της Σύμβασης αναφέρει ότι, *«Τα Μέρη θα λάβουν τα απαραίτητα νομοθετικά ή άλλα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι η άσκηση οποιωνδήποτε δικαιωμάτων επικοινωνίας ή κηδεμονίας δεν θέτει σε κίνδυνο τα δικαιώματα και την ασφάλεια του θύματος ή των παιδιών.»* Και ενώ, οι φωνές των αρμόδιων ευρωπαϊκών/ διεθνών θεσμικών οργάνων πληθαίνουν αναφορικά με το θέμα, δεν υπάρχει κανένα άρθρο στο εθνικό νομικό πλαίσιο που να ικανοποιεί το άρθρο 31 της Σύμβασης, αφήνοντας την Κυπριακή Δημοκρατία εκτεθειμένη.

Τονίζεται ότι, το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού οφείλει να μπαίνει πάνω από τα δικαιώματα κηδεμονίας του δράστη/ βίαιου γονέα. Ο στόχος θα πρέπει να είναι ο περιορισμός/ έλεγχος/ τιμωρία των βίαιων γονέων οι οποίοι εργαλειοποιούν τα κηδεμονευτικά τους δικαιώματα για να συνεχίσουν να ασκούν βία στη μητέρα θύμα, ακόμα και μετά το χωρισμό/ διαζύγιο. Συνεπώς, αποτελεί επιτακτική ανάγκη η τροποποίηση του περί Σχέσεων Γονέων και Τέκνων Νόμου του 1990 (Ν. 216/1990) ώστε να ικανοποιεί το Άρθρο 31 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης που αφορά την κηδεμονία, δικαιώματα επικοινωνίας και ασφάλειας σε σχέση με τη βία κατά των γυναικών και των παιδιών τους.

Το δικαίωμα επικοινωνίας με τα παιδιά οφείλει να ρυθμίζεται μέσα από διατάγματα, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες της κάθε περίπτωσης. Στις υποθέσεις διαζυγίου με θέματα έμφυλης/ ενδοοικογενειακής βίας ή κακοποίησης παιδιού, στη ρύθμιση επικοινωνίας των παιδιών θα πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη το γεγονός ότι ο πατέρας είναι βίαιος. Επίσης, το διάταγμα επιβλεπόμενης επικοινωνίας πρέπει και αυτό να είναι σύμφωνο με το Άρθρο 31 της Σύμβασης, και να εφαρμόζεται μόνο από λειτουργό των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας (ΥΚΕ) ή άλλο επαγγελματία υπό την εποπτεία των ΥΚΕ.

Τονίζεται ξανά ότι, η γονική αποξένωση, στις υποθέσεις έμφυλης/ ενδοοικογενειακής βίας αποτελεί ακόμη μια μορφή ψυχολογικής βίας/ καταναγκαστικού ελέγχου όπου ο πατέρας δράστης συνεχίζει ν' ασκεί βία, ακόμα και μετά το χωρισμό/ διαζύγιο, στη μητέρα, εργαλειοποιώντας τα κηδεμονευτικά του δικαιώματα. Γιατί ένας βίαιος πατέρας που κακοποιεί τη μητέρα, με τα παιδιά να ζουν σ'ένα περιβάλλον βίας, σίγουρα δεν μπορεί να είναι καλός πατέρας, επειδή δεν άσκησε άμεση βία στα παιδιά του. Συνεπώς, είναι άκρως σημαντικό να παρέχεται στα παιδιά το δικαίωμα να εκφράσουν - μέσα από δομημένες διαδικασίες - ελεύθερα και ανεπηρέαστα τη γνώμη και τα συναισθήματα τους σε αποφάσεις γονικής επιμέλειας/ επικοινωνίας, ώστε να μπορούν διαφανούν οι παράγοντες κινδύνου της βίας και να ληφθούν οι ορθές δικαστικές αποφάσεις προς το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

Ως εκ τούτου, εκφράζουμε για άλλη μια φορά τη διαφωνία μας για το εν λόγω θέμα και ειδικότερα στη λάθος βάση που συζητείται. Επίσης, εκφράζουμε την ανησυχία μας για τον ενδεχόμενο αντίκτυπο της όλης κοινοβουλευτικής διαβούλευσης, μεταφέροντας συγκεκριμένα μηνύματα τόσο στα θύματα έμφυλης/ ενδοοικογενειακής βίας όσο και στην κοινωνία ευρύτερα.

Σουσάνα Παύλου
Πρόεδρος Συμβουλευτικής Επιτροπής
Πρόληψης και Καταπολέμησης της Βίας στην Οικογένεια (ΣΕΠΚΒΟ)